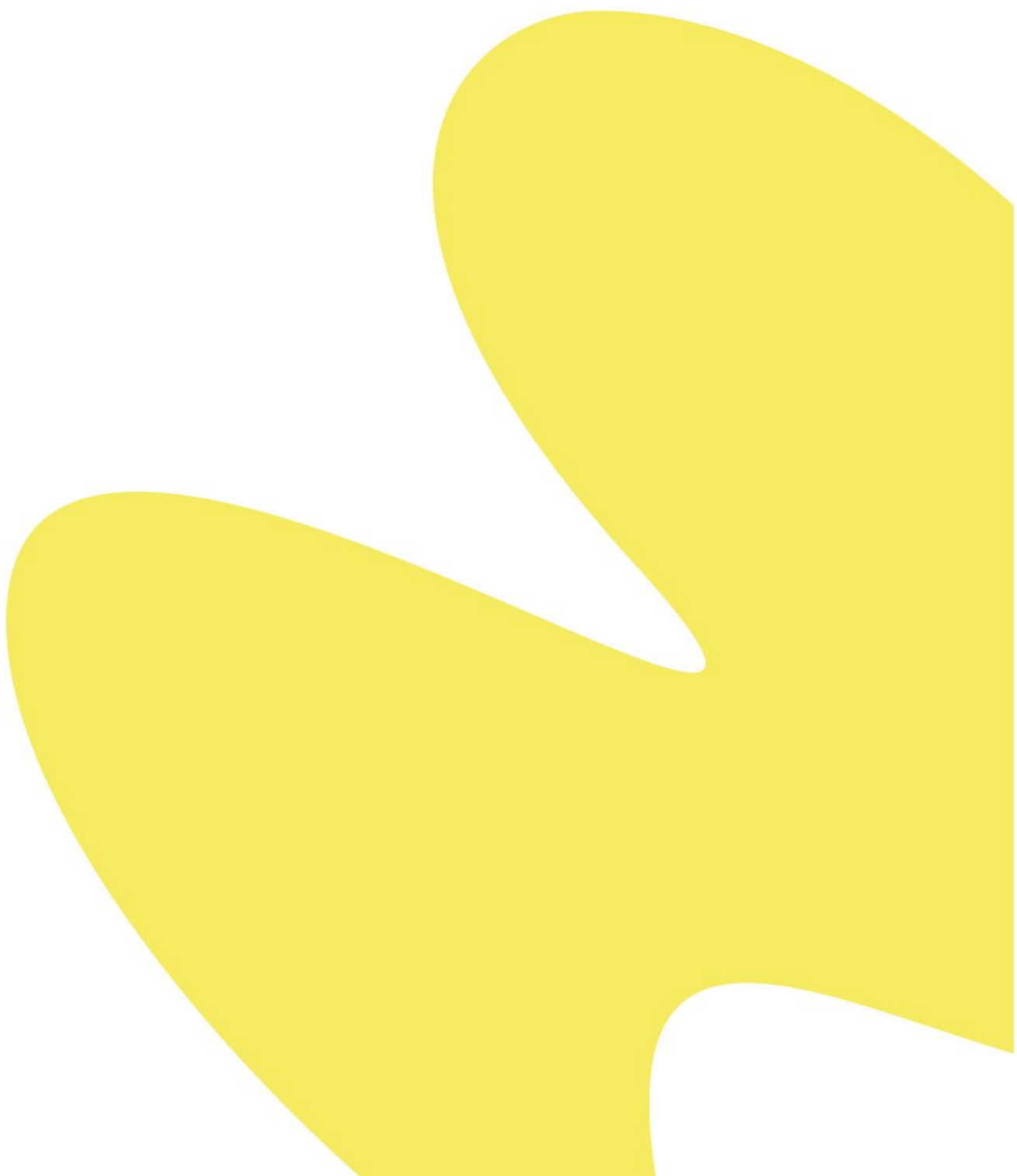

KUOPIO

Kokoelmaohjelma

Kuopion kaupunginkirjasto

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Sisällysluettelo

Kokoelmaohjelman tavoitteet ja lähtökohdat.....	2
Kokoelmien käyttö ja saavutettavuus.....	3
Kaukopalvelu	4
Kokoelmien arviointi ja kehittäminen.....	4
Aineistojen valinta ja hankinta.....	5
Hankinta	5
Aineistojen valintaperiaatteet.....	6
Lahjoitusten vastaanottaminen	8
Aineiston varastointi ja poistaminen	9
Varastointi	9
Poistaminen.....	10
E-aineistot ja e-aineistojen hankinta	11
Lähteet.....	13

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Kokoelmaohjelman tavoitteet ja lähtökohdat

Kuopion kaupunginkirjastoon kuuluu pääkirjasto, 13 lähikirjastoa (Juankoski, Jynkkä, Kaavi, Karttula, Kurkimäki, Maaninka, Neulamäki, Nilsiä, Puijonlaakso, Pyörö, Riistavesi, Tuusniemi, Vehmersalmi) ja kolme kirjastoautoa (Aulis, Elina ja Koillis-Savon kirjastoauto). Kaavin ja Tuusniemen kunnat ostavat Kuopiolta kirjastopalvelut. Kirjasto palvelee kotipalveluna asiakkaita, jotka eivät sairauden tai liikuntaesteisyyden vuoksi itse pääse kirjastoon.

Kokoelmaohjelman tarkoituksena on tukea kokoelmien suunnitelmallista kehittämistä ja kokoelmiin liittyvää päätöksentekoa sekä varmistaa kokoelmien jatkuva arviointi tilastotietoa hyödyntäen. Se myös sisältää ohjeita ja käytänteitä, jotka helpottavat päivittäisen kokoelmatyön tekemistä sekä uusien työntekijöiden perehdyttämistä. Kokoelmaohjelma toimii sekä kirjaston sisäisen että ulkoisen viestinnän välineenä ja antaa tietoa kirjaston kokoelmista ja kokoelmatyön periaatteista, mikä parantaa kirjaston kokoelmien ja toiminnan läpinäkyvyyttä.

Kuopion kaupunginkirjaston kokoelmaohjelman ja -työn lähtökohtana on [Laki yleisistä kirjastoista \(1492/2016\)](#), jonka 6 §:ssä yleisen kirjaston tehtäväksi säädetään mm.

- 1) tarjota pääsy aineistoihin, tietoon ja kulttuurisisältöihin;
- 2) ylläpitää monipuolista ja uudistuvaa kokoelmaa;
- 3) edistää lukemista ja kirjallisuutta.

Kirjastolain hallituksen esityksessä ([HE 238/2016](#)) korostetaan kirjaston tehtävää sananvapauden edistämässä tukemalla avoimen ja luotettavan tiedon saatavuutta, tarjoamalla erilaisia näkökulmia tiedon hankintaan, yhdistämiseen ja tuottamiseen sekä asettamalla saataville monipuolisia aineistoja.

Kokoelmaohjelmaa päivitetään ottaen huomioon ajankohtainen kansallinen ja paikallinen viitekehys, kuten:

- Opetus- ja kulttuuriministeriön linjaukset
 - Yleisten kirjastojen neuvoston linjaukset
 - Informaatioympäristön ja kustannusalan muutokset
 - Kirjastoalan kansallinen kehitys
 - Kokoelmien käyttö ja siinä tapahtuvat muutokset (kokoelma-, hankinta-, lainaus- ja poistotilastot, asiakaskyselyt ja -palautteet)
 - Aineistomääräraharesurssit
 - Demografinen rakenne: väestötilastot ja -arviot
 - Kunnallinen päätöksenteko
 - Kuopion kaupungin strategialinjaukset ja Kuopion valtuuston tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden julistus
-

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Kokoelmaohjelman on laatinut asiakas- ja kokoelmapäällikön ja erikoiskirjastonhoitajan johdolla Kuopion kaupunginkirjaston luettelointi-, hankinta- ja kokoelmatyön verkosto. Päivitetyt kokoelmaohjelman hyväksyy vuosittain kirjastotoimenjohtajan johtama Kuopion kaupunginkirjaston johtoryhmä.

Kokoelmien käyttö ja saavutettavuus

Kuopion kaupunginkirjaston toimipisteiden yhteinen kokoelma on pääsääntöisesti kelluva, jolloin aineisto jää siihen toimipisteeseen, johon asiakas sen palauttaa. Poikkeuksena tähän Kaavin kirjastolla, Tuusniemen kirjastolla ja Koillis-Savon kirjastoautolla on omat kokoelmansa, joiden aineistot eivät kellu. Lisäksi on yksittäisiä aineistolajeja ja sijainteja, jotka eivät kellu. Aineistoja kuljetetaan tarpeen mukaan toimipisteiden välillä. Kirjastossa on myös erityis- ja paikalliskokoelmia, joita ei pääsääntöisesti lainata.

Kokoelmat ovat käytettävissä kirjastojen tiloissa. Lainaamiseen tarvitaan voimassa oleva kirjastokortti ja lainausautomaateilla pin-koodi. Kirjastokortin saa maksutta henkilöllisyytensä todistamalla. Tiedot kokoelmiin hankitusta fyysisestä aineistosta ja osasta e-aineistoja viedään kirjaston tietokantaan. Asiakkaat pääsevät selaamaan kirjaston aineistoa verkkokirjasto Finnan tai Mobiilikirjasto Minna -sovelluksen kautta. Verkkokirjaston selaaminen ei vaadi kirjautumista, mutta lainojen uusimiseen tai aineiston varaukseen tarvitaan käyttäjätili. Osa e-aineistojen käyttämisestä vaatii kirjautumisen, ja osa e-aineistoista on myös etäkäyttöistä. Elokvatallenteiden ja konsolipelien lainauksessa noudatetaan [Kuvaohjelmalain \(710/2011\)](#) edellyttämiä ja Kansallisen audiovisuaalinen instituutin määrittelemiä ikärajoja.

Kirjastopalvelujen saavutettavuusvaatimukset koskevat myös kokoelmatyötä. Yleisten kirjastojen saavutettavuussuosituksen [Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus | Kuntaliitto.fi](#) mukaisesti aineistoja on oltava saatavilla asiakkaiden tarvitsemilla kielillä ja asiakkaiden tarvitsemissa muodoissa. Aineistojen valinnassa on huomioitava erilaiset väestöryhmät, vähemmistöt ja yhteiskunnallinen moninaisuus. Moninaisuus huomioidaan myös asiasanoituksessa ja aineistojen kuvailussa käyttämällä ajantasaisia käsitteitä.

Kuopion kaupunginkirjasto hankkii kokoelmiinsa vieraskielistä aineistoa yleisimmillä vierailla kielillä huomioiden Kuopion alueella asuvien vieraskielisten määrät. Omien kokoelmien lisäksi tehdään yhteistyötä Monikielisen kirjaston kanssa, josta tilataan säännöllisesti siirtokokoelmia asiakkaiden tarpeet ja toiveet huomioiden. Yhteistyötä tehdään myös Venäjänkielisen kirjaston kanssa.

Saavutettavuuden lisäämiseksi aineistoja tarjotaan eri muodoissa, kuten e-kirjoina ja e-äänikirjoina, cd-äänikirjoina, selkokirjoina ja isotekstisinä kirjoina. Lukutaidottomille on myös tekstittömiä kirjoja. Kirjaston kokoelmiin kuuluu lukemisen apuvälineitä, kuten suurennusviivaimia ja kirjatukia. Yhteistyötä tehdään Celian kanssa rekisteröimällä asiakkaita ja neuvomalla palvelun käyttöä. Celian cd-äänikirjoja on kirjaston valikoimassa. Celian palvelut on tarkoitettu henkilöille, joille painetun tekstin lukeminen on vamman, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi hankalaa.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Saavutettavuustietoja on alettu huomioida myös kuvailussa, esimerkiksi merkitsemällä saavutettavuusominaisuuksia elokuvien ääniraita- ja tekstitystietoihin. Moninaisuutta tuodaan esille erillisillä hyllysijainneilla.

Kaukopalvelu

Kaukopalvelussa noudatetaan kirjastojen yleisohjeita (ks. Kaukopalvelun käsikirja [Kaukopalvelun käsikirja \(kirjastot.fi\)](#) ja IFLAn periaatteet [Resources – IFLA](#)), joissa määritellään kaukopalvelun tarkoitus, kirjastojen oikeudet ja velvollisuudet sekä keskeiset menettelytavat.

Jos julkaisua ei ole kirjaston omassa kokoelmassa ja jos sitä ei kannata hankkia omaan kokoelmaan, julkaisu voidaan tilata asiakkaalle kaukolainaksi muusta kirjastosta Suomesta tai ulkomailta. Toisesta kirjastosta tilataan ottokaukolainaksi ainoastaan sellaista aineistoa, jota oman kirjaston kokoelmassa ei ole. Ottokaukolainat pyritään keskittämään Varastokirjastoon, Eduskunnan kirjastoon ja alueellista tai valtakunnallista kehittämistehtävää hoitaviin yleisiin kirjastoihin (Joensuu, Lahti, Oulu, Porvoo, Rovaniemi, Tampere, Turku, Vaasa ja Helsinki), koska niillä on velvollisuus antaa yleisille kirjastoille kaukolainoja maksutta. Ottokaukolainojen käsittelyssä noudatetaan lähettäjäkirjaston antamia ohjeita ja maksuja. Kukin toimipiste tilaa ottokaukolainat asiakkailleen itsenäisesti.

Alueellista kehittämistehtävää hoitavana yleisenä kirjastona Kuopion kaupunginkirjaston antamat antokaukolainat ovat puolestaan maksuttomia muille yleisille kirjastoille. Antokaukolainat lähetetään keskitysti pääkirjaston aikuistenosastolta.

Kokoelmien arviointi ja kehittäminen

Monipuolisen, uudistuvan ja asiakaslähtöisen kokoelman ylläpito vaatii jatkuvaa arviointia, joka pohjaa tilastotietoon, henkilökunnan asiantuntemukseen sekä asiakaskokemuksiin ja asiakkailta kerättyyn palautteeseen.

Kokoelman arviointia tehdään vuosittain Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisemien yleisten kirjastojen tilastojen [Kirjastotilastot - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#) pohjalta ja verrataan Kuopion kaupunginkirjaston kokoelmalukuja valtakunnalliseen tasoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriön laatimat laatusuosituksot [Yleisten kirjastojen laatusuositus \(valtioneuvosto.fi\)](#) ovat vuodelta 2010, ja niitä käytetään soveltuvin osin suuntaa antavan arvioinnin pohjana. Esimerkiksi vuosittaisen poistoprosentin suositus on 8 % ja uuden aineiston osalta suositellaan, että avokokoelmasta noin 40 % olisi alle viisi vuotta vanhaa aineistoa.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Kokoelman arviointia tehdään jatkuvasti osana päivittäistä työtä, ja sen avulla pyritään varmistamaan, että kokoelmat vastaavat asiakkaiden tarpeita, ovat ajankohtaisia ja riittäviä. Poistot ovat osa säännöllistä kokoelmien ylläpitoa ja kehittämistä, ja niitä tehdessä seurataan poistoprosentteja, alle viisi vuotta vanhan aineiston osuutta, yli viisi vuotta lainaamatta olleiden niteiden osuutta sekä kokoelmaohjelmassa määriteltäviä poistoperusteita huomioiden eri aineistojen ja hyllyluokkien/sijaintien ominaispiirteet. Asiakkailta tuleva palaute ja hankintatoiveet huomioidaan sekä seurataan varatuimpien teosten listaa. Lisäksi tehdään säännöllisesti asiakaskyselyjä aineistoihin liittyen.

Kokoelman kehittymistä seurataan vuosittain alapuolella luetelluilla arvioinnin mittareilla. Tietojen keräämisessä hyödynnetään OKM:n tilastoja ja kirjastojärjestelmän raportointityökalua. Tiedot koostetaan ja käsitellään luettavaan muotoon luettelointi-, hankinta- ja kokoelmatyönverkostossa yhteistyössä järjestelmäasiantuntijan kanssa. Kokoelmaluvut käsitellään verkostopalaverissa, työnjohtajien kokouksessa ja koko kirjaston yhteisessä kokouksessa.

Vuosittaiset arvioinnin mittarit:

- Eri aineistolajeihin käytettävän määrärahan osuus prosentteina koko aineistomäärärahasta.
- Eri aineistolajien lainauksen osuus kokonaislainauksesta.
- Aineistojen hankinta suhteessa asukasluukuun.
- Lainojen määrä suhteessa asukasluukuun.
- Hankintojen suhde poistoihin (kokoelman uudistuminen).
- Vuosittainen poistoprosentti.

Aineistojen valinta ja hankinta

Hankinta

Aineistojen hankintaa ohjaavat kaupungin strategialinjaukset, ja hankintaa tehdään kulloisenkin painopistealueen mukaisesti. Aineistojen hankintaa määrittelevät siihen kunakin vuonna kirjaston budjetista osoitetut määrärahat. Aineistomäärärahan kohdentamisessa eri aineistolajeihin huomioidaan kokoelman suuruus ja käyttö sekä aineistojen monipuolisuus ja moninaisuus.

Fyysisen aineiston valinta ja hankinta kelluvaan kokoelmaan, kaiken aineiston luettelointi ja sisällönkuvailu sekä e-aineiston valinta ja hankinta on keskitetty pääkirjastolle. Kaavin ja Tuusniemen aineiston valitsee henkilöstö itse ja Koillis-Savon kirjastoauton aineiston valitsee Juankosken lähikirjastonjohtaja. Lehdet valitsee kunkin toimipisteen tai osaston henkilöstö itse.

Kirjastoaineistojen hankintasopimukset kilpailuttaa Sansia Oy ja Kansalliskirjaston alainen FinELib-konsortio. Aineisto hankitaan hankintasopimusten mukaisesti.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Aineistomäärärahalta kirjastoon hankintaan kirjoja, nuotteja, karttoja, elokuvatallenteita (DVD, Blu-Ray), musiikkiäänitteitä, puheäänitteitä, konsolipelejä, lautapelejä, soittimia, sanoma- ja aikakauslehtiä ja e-aineistoja. Aineistolajivalikoimaa muokataan tarpeen mukaan, jos uusia kirjastokäyttöön soveltuvia julkaisu-muotoja ilmestyy.

Hankittavissa elokuvatallenteissa on oltava valmiiksi neuvoteltuina tekijänoikeudet lainaustoimintaan tai kirjastokäyttöön.

Aineistojen valintaperiaatteet

Kirjaston kokoelma muodostetaan asiakkaiden tarpeet ja toiveet sekä kirjaston taloudelliset resurssit huomioiden. Lisäksi vaikuttaa aineiston saatavuus kirjaston hankintaväylien kautta.

Asiakas voi esittää [hankintatoiveen](#) aineistosta, joka ei vielä kuulu Kuopion kaupunginkirjaston kokoelmaan. Kaikki hankintatoiveet käsitellään ja pyritään toteuttamaan, jos aineistolla katsotaan olevan laajempaakin kiinnostusta. Elokuvatallenteista ei lainausoikeudellisista syistä voi tehdä hankintapyyntöjä.

Omakustanteita hankitaan kirjaston virallisten hankintaväylien kautta sekä harkinnan mukaan järjestöiltä ja yhdistyksiltä, kuten sukuseuroilta. Virallisten hankintaväylien ulkopuolisia yksityishenkilöiden omakustanteita otetaan kirjaston kokoelmiin vain lahjoituksina.

Hankittavan aineiston on sovelluttava kirjastokäyttöön.

Valinnassa pyritään mahdollisuuksien mukaan tasapuolisuuteen ja laaja-alaisuuteen ottamalla huomioon erilaiset poliittiset, uskonnolliset ja yhteiskunnalliset näkemykset.

Aineistoa hankitaan erilaisia asiakasryhmiä varten huomioiden väestön ikärakenne ja kielellinen jakauma. Vieraskielistä aineistoa hankitaan etenkin englanniksi sekä yleisimmillä vierailta kielillä. Äkillisiin eri kieliryhmien kasvuihin reagoidaan ja hyödynnetään myös Monikielisen kirjaston palveluja.

Kirjaston kokoelmissa pyritään monipuolisuuteen. Laajalla ja laadukkaalla kokoelmalla annetaan asiakkaille mahdollisuus löytää myös uutta. Kysytyimpien teosten varausjonoja hallitaan runsaammilla nitemäärillä ja pikalainoilla painottaen kuitenkin jatkuvampaa kysyntää ja arvonsa säilyttävää aineistoa hetkellisten kysyntäpiikkien sijaan. Monipuolisuuteen pyritään myös tarkastelemalla, kuinka paljon samaan aiheeseen liittyviä teoksia kokoelmista jo löytyy.

Erillistä maakuntakokoelmaa ei enää kartuteta maakuntakirjastotoiminnan lakattua, mutta painotus näkyy hankintojen kokonaisuudessa. Aineiston valinnassa huomioidaan mahdollisuuksien mukaan Savoan liittyvää tai sitä käsittelevää kirjastoaineistoa sekä Savossa huomattavan osan elämästään eläneiden henkilöiden tuottamaa taiteellista aineistoa. Pääkirjastossa on hyllysjaintina Kuopio-kokoelma, johon kootaan Kuopiota käsittelevää tai siihen liittyvää kirjallisuutta sekä kuopiolaisten kirjailijoiden kirjoittamaa kirjallisuutta.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Kirjastoon ei hankita aineistoa, joka loukkaa ihmisoikeuksia, halventaa vähemmistöjä tai on lainvastaista.

Aineiston valintaa perustetaan aineistonvälittäjien sisällönkuvailuihin, kustantamoiden uutuusluetteloihin, arvosteluihin, kansallisiin ja kansainvälisiin kirjallisuuspalkintoihin sekä lukijoiden mielipiteisiin.

Kauno- ja tietokirjallisuus

Suurimpien kustantajien suomenkieliset kirjat hankitaan yleensä kattavasti. Omakustanteita otetaan harkiten paikallisuus huomioiden.

Kaunokirjallisuuden valinnassa otetaan huomioon monipuolisuus ja moniäänisyys sekä huomioidaan erilaiset lukijat ja mieltymykset. Erityisesti klassikoita ja kotimaisia teoksia hankitaan kattavasti. Genrekirjallisuudessa painotetaan suosituimpia teoksia ja pyritään pitämään sarjat kokonaisina. Runoista ja näytelmistä hankitaan kattavasti suurimpien kustantajien suomenkielinen tarjonta ja palkitut teokset. Sarjakuvista hankitaan kattavasti suurimpien kustantajien suomenkielinen tarjonta ja huomioidaan tärkeimmät sarjakuvakustantajat sekä palkitut teokset. Manga-sarjakuvia hankitaan harkiten, ja sarjat pidetään kokonaisina.

Tietokirjallisuuden valinnassa otetaan huomioon monipuolisuus ja moniäänisyys sekä kiinnitetään huomiota kysyntään vastaamiseen ja ajantasaisuuteen. Tuetaan elinikäistä oppimista hankkimalla aineistoja opiskelu- ja ammattitarpeisiin sekä painotetaan yleistajuisia teoksia. Oppi- ja kurssikirjoja hankitaan harkiten ja painotetaan sellaisia, joihin on laajempaa mielenkiintoa. Vieraskielisellä kirjallisuudella pyritään lisäksi kattamaan sellaisia tiedon alueita, joilta ei ole suomenkielisiä kirjoja. Tieteellisiä julkaisuja ja väitöskirjoja hankitaan poikkeustapauksissa. Tarvittaessa asiakkaita ohjataan käyttämään oppilaitosten kirjastoja tai kaukolainausta. Kielten kirjoissa painotetaan aikuisopiskeluun suunnattuihin materiaaleihin ja suomi vieraana kielenä -oppimateriaaleihin.

Kirjastoon hankitaan myös selkokirjoja, äänikirjoja, e-kirjoja ja e-äänikirjoja. Isotekstisiä kirjoja hankitaan, jos niitä on saatavilla.

Kartat

Maasto- ja retkeilykarttoja hankitaan kysynnän mukaan. Savon alueen karttoja hankitaan, jos niitä ilmestyy.

Lehdet

Kirjastoon tilataan valtakunnallisia ja alueellisia sanomalehtiä sekä Pohjois-Savon paikallislehdet. Aikauslehtiä tilataan eri tiedonaloilta ja harrastusaloilta. Tieteellisiä lehtiä hankitaan vain harkitusti suosituimmilta aloilta. Ulkomaisia lehtiä tilataan täydentämään suomenkielisten lehtien tarjontaa eri aloilta mahdollisuuksien mukaan huomioiden kysyntä. Kirjastoon hankitaan myös e-lehtipalveluita.

DVD- ja Blu ray -levyt

Painotetaan laatua ja monipuolisuutta. Hankitaan tarjonnan mukaan. Sarjat pyritään pitämään kokonaisina. Kirjastoon hankitaan myös e-elokuvapalveluita.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Musiikkiäänitteet ja nuottijulkaisut

Kotimaisia sekä varsinkin paikallisia äänitteitä pyritään hankkimaan kattavasti eri formaatit huomioiden. Taidemusiikin osalta hankitaan uutuuksia näytteenomaisesti kattavan peruskokoelman tueksi. Painopisteenä on kotimaiset esiintyjät, säveltäjät ja kapellimestarit.

Lainatuimpien populaarimusiikin kokoelmanuottien lisäksi valinnoissa huomioidaan myös muut genret ja niiden klassikot. Musiikinopiskelijoiden sekä -harrastajien tarpeisiin tarjotaan erilaisia soiton- ja teorianoppaita sekä muita harjoitusaineistoja.

Musiikkiaineistojen hankinnassa huomioidaan myös vähemmän lainatut genret. Kirjastoon hankitaan myös musiikin verkkopalveluita.

Pelit

Lauta- ja konsolipelejä hankitaan kysynnän ja resurssien mukaan. Lasten- ja nuortenosasto hankkii lasten ja nuorten käyttöön sopivia pelejä. Aikuistenosastolle hankitaan lautapelejä ja yli 16-vuotiaille tarkoitettuja konsolipelejä. Konsolipelejä hankitaan suosituimmille pelijärjestelmille.

Liikuntavälineet

Liikuntavälineet ja esineet saadaan lainattavaksi yhteistyökumppaneiden kautta, eikä niitä hankinta kirjaston budjetista.

Soittimet

Soittimia hankitaan kysynnän ja resurssien mukaan. Soittimien täytyy soveltua lainauskäyttöön.

Lahjoitusten vastaanottaminen

Aineistolahjoituksia otetaan vastaan hyvin harkiten ja vain silloin, kun lahjoitus täydentää kirjaston kokoelmia. Kirjasto voi ottaa vastaan lahjoituskerrassaan pienen määrän kirjoja, jotka lahjoittaja itse toimittaa kirjastoon. Kirja on kirjaston omaisuutta lahjoituksen jälkeen, ja kirjasto päättää lahjoituskirjojen käytöstä tai poistosta.

Kriteerit vastaanotettavalle lahjoituskirjalle:

- Kirjalla arvioidaan olevan kysyntää.
 - Kirjan oltava puhdas, hyväkuntoinen, ehjä ja hajuton.
 - Kirjan oltava uusi kaunokirja tai tietokirja.
 - Klassikkokaunokirja voi olla vanhempikin, kunhan se on puhdas, hyväkuntoinen, ehjä ja hajuton.
-

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Aineistot, joita ei oteta vastaan lahjoituksina:

- Tietokirjasarjoja ei oteta vastaan.
- Lahjoituskirjaa ei oteta vastaan, jos sitä on jo useita kappaleita yhteisessä kokoelmassamme.
- Kirjasto ei ota lahjoituksena vastaan aineistoa, jolla täytyy olla neuvoteltuina lainausoikeudet kirjastokäyttöä varten (DVD, Blu-ray, e-aineisto).

Aineiston varastointi ja poistaminen

Kirjaston tehtävänä on tarjota asiakkaille ajantasainen, laadukas, monipuolinen ja tarpeita vastaava aineistokokoelma. Houkuttelevuutta lisätään varaamalla aineistolle riittävästi tilaa, jotta kirjoja saadaan nostettua esille. Ajantasaisuuden takaamiseksi aineistoa poistetaan ja varastoidaan säännöllisesti ja järjestelmällisesti hyödyntäen tilastotietoa sekä ammattiosaamista. Huomattavan osan kirjaston kokoelmasta tulee olla aktiivisesti lainassa kiertävää aineistoa. Monipuoliseen kokoelmaan kuuluu kuitenkin myös harvoin lainattavat teokset.

Aineiston uudistumista tarkkaillaan seuraamalla hankintojen ja poistojen suhdelukua. Lainaamattomien ja vähän lainattujen niteiden osuutta sekä alle 5 vuotta vanhan aineiston osuutta avokokoelmasta seurataan mutta huomioidaan myös luokkakohtaiset erot.

Varastointi

Varastointi keskitetään kansallisesti Varastokirjastoon. Musiikin varastoinnin keskittäminen Varastokirjastoon on vasta aloitettu, joten varastointitarvetta on myös omassa kirjastossa. Yksittäisten kirjastojen luonne on muuttunut kirjavarastoista aineiston välittäjiksi, ja tämä heijastuu aineiston varastoinnissa: omaan varastoon siirretään sellaista vanhempaa aineistoa, jolla on yhä kysyntää ja jota ei ole siirretty verkkoon tai jolla on muu peruste pysyä kokoelmassa. Perusteena voi olla se, että teos on paikallisesti, kulttuurisesti, tiedollisesti tai kokoelman monipuolisuuden kannalta merkittävä. Kaunokirjallisuudessa painotetaan klassikoita ja eri aikakausien luetuinta kirjallisuutta. Tietokirjallisuudessa painotetaan kotimaista aineistoa, joka on ajantasaista tai muulla tavoin kulttuurisesti merkittävää. Huonokuntoista aineistoa ei varastoida. Aineistolajeista varastoidaan vain kirjoja, nuotteja, musiikkiäänitteitä ja lehtiä. Kustakin nimekkeestä varastoidaan yksi nide, vain poikkeustapauksissa säilytetään eri painoksia ja käännöksiä.

Varastoitava aineisto sijoitetaan pääkirjastossa sijaitseviin varastoihin. Lisäksi osassa lähikirjastoja on omia varastoja. Varastoitua aineistoa on asiakkaiden käytössä kirjastossa ja/tai lainattavissa kotilainoiksi. Pääkirjaston varastoja ei ole mahdollista ainakaan toistaiseksi muuttaa avovarastoiksi. Tulevan peruskorjauksen vuoksi varastojen kokoa pyritään pienentämään. Lisäksi mietitään aktiivisesti keinoja, joilla

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

varastoaineisto saataisiin tulevaisuudessa paremmin asiakkaiden käyttöön (varastotilojen muuttaminen, avoimet ovet, nostot, näyttelyt). Pääkirjaston varastokokoelmiin kuuluvat muun vanhemman ja kysytymän aineiston ohessa seuraavat pääsääntöisesti ei lainattavat -aineistot:

Maakuntakokoelma

- Maakuntakokoelmassa on Pohjois-Savoja käsittelevää tai siihen liittyvää kirjallisuutta, pohjoissavolaisten kirjailijoiden kaunokirjallisuutta, alueella ilmestyviä paikallislehtiä ja valikoidusti mikrofilmejä, av-aineistoa sekä aluetta käsittelevää muuta aineistoa tallenteen muodosta riippumatta. Kokoelmaa ei ole kartutettu vuoden 2017 jälkeen. Jos pääkirjastossa sijaitsevasta lainattavasta Kuopio-kokoelmasta ollaan poistamassa viimeistä nidettä, sijoitetaan se maakuntakokoelmaan.
- Maakuntakokoelman teokset ovat asiakkaiden käytössä kaikissa Kuopion kaupunginkirjaston toimipisteissä sopimuksen mukaan. Aineistoa voi myös harkinnanvaraisesti lainata asiakkaille kotiin sekä kaukolainata muihin kirjastoihin lukusalikäyttöön.

Oskar Huttusen kokoelma

- Suljettu kokoelma, johon ei lisätä ja josta ei poisteta teoksia.
- Teokset ovat asiakkaiden käytössä pääkirjastossa sopimuksen mukaan.

Kuopion Lyseon kirjasto

- Suljettu kokoelma, johon ei lisätä ja josta ei poisteta teoksia.
- Teokset ovat asiakkaiden käytössä pääkirjastossa sopimuksen mukaan.

Käsikirjakokoelmat

- Käsikirjastokokoelmiin hankitaan uutta aineistoa vain poikkeustapauksissa, esimerkiksi lakikirjoja ja Suurta toivelaulukirjaa.
- Teokset ovat asiakkaiden käytössä kaikissa Kuopion kaupunginkirjaston toimipisteissä. Aineistoa voi myös harkinnanvaraisesti lainata asiakkaille kotiin sekä kaukolainata muihin kirjastoihin lukusalikäyttöön.

Lähikirjastojen kotiseutukokoelmat

- Juankosken, Maaningan ja Vehmersalmen lähikirjastoissa on lainattavat kotiseutukokoelmat.
- Kaavin, Tuusniemen ja Nilsiä kirjaston kotiseutukokoelmat ovat asiakkaiden käytössä kirjaston tiloissa.

Poistaminen

Kirjaston kokoelma on uudistuva käyttökokoelma: kokoelmaan hankitaan uutta aineistoa ja poistetaan vanhaa. Poistopäätöksiä tehdään poistoperusteiden, käyttötilastojen ja henkilökunnan asiantuntemuksen

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

ja harkinnan perusteella. Varsinkin huonokuntoinen aineisto poistetaan suoraan palautusten käsittelyn yhteydessä. Opetus- ja kulttuuriministeriön laatusuositus vuosittaiseksi poistoprosentiksi on 8 %.

Poistoperusteita ovat:

- aineiston huono kunto, kuluminen tai likaantuminen
- sisällön vanheneminen tai virheellinen tieto
- vanha painos
- vähäinen kysyntä
- niteiden liiallinen määrä suhteessa kysyntään
- kadonnut aineisto
- muut harkinnanvaraiset perusteet (esimerkiksi aineiston soveltumattomuus kirjastokäyttöön tai tilan puute)

Poistamisen tavoitteena on pitää kokoelma asiakasystävällisenä ja laadukkaana. Aineistolla on oltava tarpeeksi tilaa, jotta kirjoja saadaan myös esille ja näin lisätään kokoelman houkuttelevuutta ja aineiston kiertoa. Väljät hyllyt tekevät myös päivittäisestä kokoelmanhoidosta sujuvampaa. Poistojen ja hankintojen tasapaino takaa uudistuvan kokoelman

Osa poistetusta aineistosta lähetetään Kuopiossa sijaitsevaan Varastokirjastoon, jonne sopimuksen mukaisesti (Aineistosiirtojen palvelusopimus) siirretään vähemmän kysyttyä ja vanhempaa aineistoa. OKM:n alaisen Varastokirjaston tehtävänä on vastaanottaa ja säilyttää suomalaisista kirjastoista siirrettyä aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön kaukolainauksen kautta. Varastokirjastoon keskitetty varastointi vähentää yksittäisten kirjastojen varastotilan tarvetta, on kustannustehokasta ja takaa aineiston säilymisen tutkijoiden ja muiden tarvitsijoiden käytössä.

Osa poistetusta aineistosta tulee myyntiin asiakkaille. Myytävää aineistoa ei voi varata etukäteen eikä poistoja tehdä asiakkaan pyynnöstä.

Poistettua aineistoa voidaan myös lahjoittaa esimerkiksi laitoksille, yhteisöille tai muulle kirjaston määrittelemälle taholle.

Mikäli aineistoa ei myydä eikä lahjoiteta, se lajitellaan jätteisiin asianmukaisesti.

E-aineistot ja e-aineistojen hankinta

Digitalisaatio ja informaatioympäristön muutos edellyttävät myös kirjastoilta monipuolisen ja laadukkaan e-aineistokokoelman ylläpitämistä. E-aineistoihin kuuluvat muun muassa e-kirjat, e-äänikirjat, e-lehdet, elokuvien ja musiikin suoratoistopalvelut ja musiikinopetuksen verkkokurssit.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen
Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Kirjasto hankkii e-aineistoja joko kilpailutetulta palveluntarjoajalta suoraan tai Kansalliskirjaston alaisen FinElib-konsortion neuvottelemien sopimusten kautta. E-palvelujen käyttö perustuu joko siihen, että lainataan yksittäisiä nimekkeitä tai kirjaudutaan palveluun, jolloin palvelun koko valikoima on käytettävissä. Osa e-aineistoista on etäkäyttöisiä, mutta osaan on pääsy vain kirjaston verkossa. Osassa palveluja pystytään toteuttamaan asiakkaiden hankintatoiveita.

E-kirjat ja e-äänikirjat

Kuopion kaupunginkirjastossa on käytössä Publizonin Biblio-palvelu 23.3.2024 asti. Kansalliskirjaston hallinnoima kuntien yhteinen e-kirjasto otetaan käyttöön 23.4.2024.

Lapsilla ja nuorilla on käytössä 23.4.2024 asti OKM:n rahoittama Valtakunnallinen lasten ja nuorten e- ja e-äänikirjakokoelma, joka toimii Ellibs-palvelussa. Valtakunnallista kokoelmaa ylläpitää Seinäjoen ERTE.

Elokuvien suoratoistopalvelu

FinElib-konsortio kilpailutti yleisille kirjastoille Cineast-elokuvapalvelun, jonka kokoelmassa on sekä kotimaisia että ulkomaisia elokuvia ja kokoelma täydentyy säännöllisesti. Cineastissa on käytössä pay per use -malli.

E-lehdet

Kuopion kaupunginkirjastolla on käytössään e-lehtipalvelut PressReader ja ePress.

Englanninkielisen PressReader-palvelun laajassa valikoimassa on tarjolla yli 6000 lehteä sähköisinä näköisversioina. Lehtiä on yli sadasta eri maasta ja yli 60:lla eri kielellä. Asiakkaat voivat käyttää palvelua kirjaston langattomassa verkossa tai kirjaston asiakaskoneilla ilman kirjautumista sekä kotoa käsin omalla kirjastokortilla ja kirjastokortin pin-koodilla kirjautuen.

ePressissä on tarjolla kymmenien kotimaisten sanomalehtien näköisversioita. ePress-palvelu on käytössä vain kirjaston langattomassa verkossa tai kirjaston tietokoneilla eikä etäkäyttö ole mahdollista.

Kansalliskirjaston hallinnoimassa kuntien yhteisessä e-kirjastossa on tarjolla etäkäyttöiset e-aikakauslehdet (23.4.2024 alkaen).

E-musiikki

Kirjaston tarjonnassa on Naxos-palveluita (Naxos Music Library, Naxos Jazz ja Naxos Video Library) ja musiikinopetuksen verkkopalvelu Rockway.

Naxos Music Library on taidemusiikkiin ja Naxos Jazz jazzmusiikkiin erikoistunut kuuntelupalvelu. Naxos Video Library sisältää dokumentteja ja videotallenteita tunnetuimmista oopperateoksista, baleteista ja konserteista. Asiakas voi kirjautua näihin palveluihin kirjastokortillaan ja pin-koodilla.

Kuopion kaupunki

Hyvinvoinnin edistäminen

Kuopion kaupunginkirjasto

30.1.2024

Julkinen

Rockway on musiikinopetuksen verkkopalvelu, josta voi lainata laulun- ja soitonopetuskursseja. Palvelun käyttöön tarvitaan sähköpostiosoite, kirjastokortti ja kirjastokortin pin-koodi. Kurssit ovat tarjolla lisenssimallilla, ja asiakas voi jonottaa lainassa olevia kursseja.

Lähteet

[HE 238/2016](#) Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisistä kirjastoista ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

IFLAn (International Federation of Library Associations and Institutions) periaatteet kaukopalvelusta [Resources – IFLA](#)

Kaukopalvelun käsikirja [Kaukopalvelun käsikirja \(kirjastot.fi\)](#)

Kuopion kaupungin strategia [f0cc921e-2a9a-462c-b7b6-de44afeadb0e \(kuopio.fi\)](#)

Kuopion valtuuston tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden julistus [Microsoft Word - Kuopion tasa-arvojulistus_ver2 \(003\).docx](#)

Kuvaohjelmanlaki ([710/2011](#))

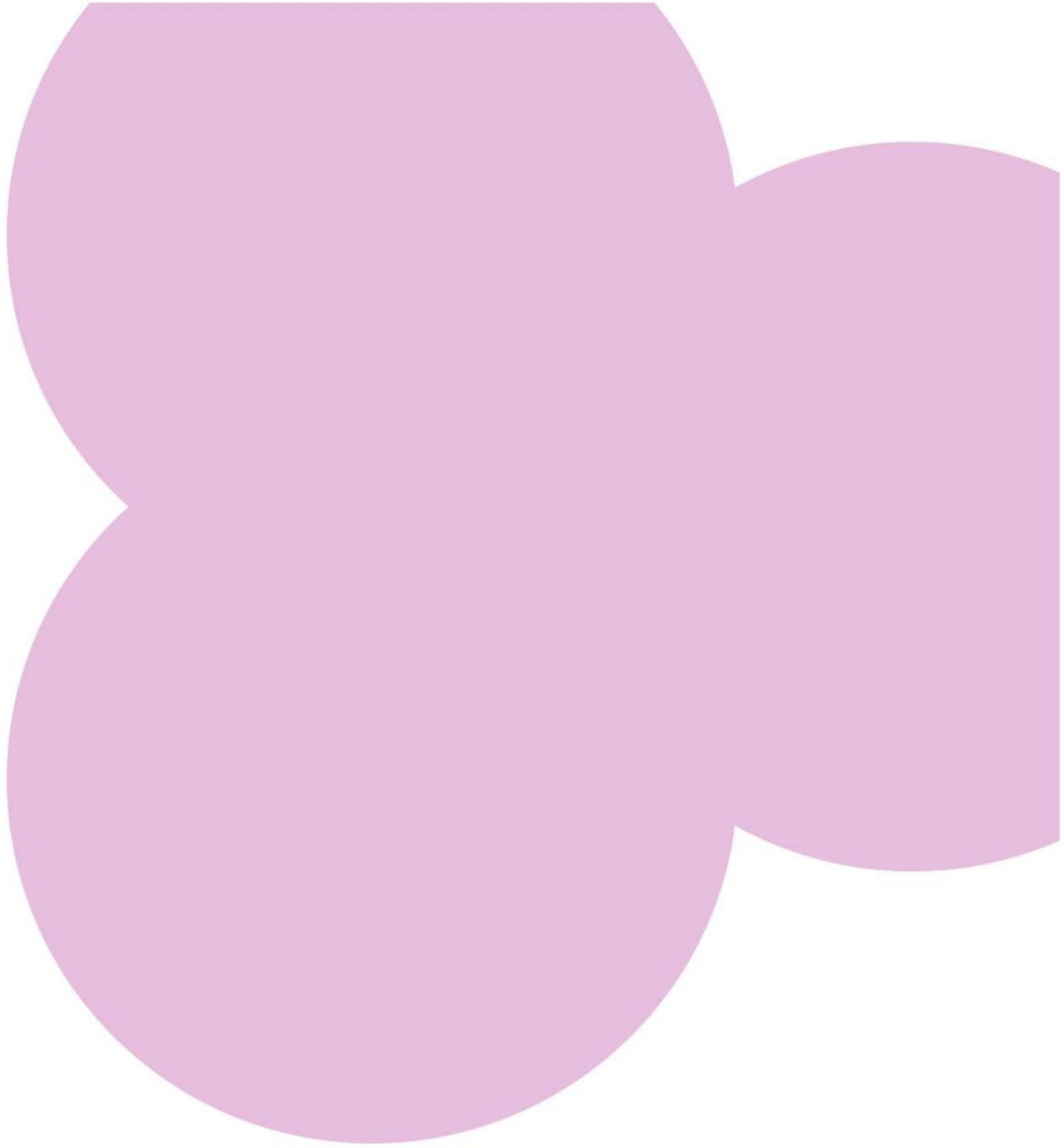
Laki yleisistä kirjastoista ([1492/2016](#))

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yleisistä kirjastoista ([660/2017](#))

Opetus- ja kulttuuriministeriön yleisten kirjastojen tilastot [Kirjastotilastot - OKM - Opetus- ja kulttuuriministeriö](#)

Yleisten kirjastojen laatusuositus [Yleisten kirjastojen laatusuositus \(valtioneuvosto.fi\)](#)

Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus [Yleisten kirjastojen saavutettavuussuositus | Kuntaliitto.fi](#)

KUOPIO.

www.kuopio.fi